

מצוות ראייה ובעלי מוגבלויות - מסכת חגיגה דף ב' ע"ב-ג' ע"א

מבוא, הרקע התנאי:

עיינו במשנה שלנו ועיינו בתוספתא פרק א' הלכה א':

"הטמא פטור מן הראיה שנ' ובאת שמה והבאתם שמה בראוי ליכנס לעזרה יצא טמא שאין ראוי ליכנס לעזרה יוחנן בן רחביי אמ' משם ר' יהודה אף הסומא שנאמ' יראה פרט לסומא השיב ר' על דברי יוחנן בן רחביי הכריעו חכמים לסייע דברי ר' יהודה ותנה לא עלתה" השוו לברייתא בגמרא בדף ד' ע"א למטה, "ת"ר, רגלים פרט... עד ד' ע"ב "אף ליראות בשתי עיניו".

מהם עקרונות הפטור ממצוות ראייה? מה לדעתכם השיקולים שמנחים את התנאים לפטור אנשים אלו? זכרו עקרונות אלו בבואנו לעיין בסוגיה בגמרא ונסו לעקוב האם עקרונות אלו משתנים.

חלק ראשון של הסוגיה - פטור חרש, שאלות מנחות:

1. על איזה סוג חרש המשנה מדברת? מהו לדעתכם ההבנה הפשוטה של פטור חרש במשנה? האם הוא זהה לאופן בו הגמרא מבינה אותו?
2. האם הגמרא מרחיבה או מצמצמת את פטור חרש במצוות ראייה? (השוו זאת לאופן שהיא מתייחסת לפטור של עיוור בסוגיה הקודמת).
3. מאיזה פרשה במקרא לומדים את הפטור המיוחד של חירשים ואילמים ממצוות הראיה? כיצד לימוד זה משליך לדעתכם להבנה של מקומה המיוחד של מצוות הראיה ביחס למצוות הרגל?
4. עיינו בירושלמי בפתחת המסכת (עמ' 185 בחוברת המקורות). מה ההבדל בין האופן בו הירושלמי לומד מהקהל למצוות ראייה לבין האופן שהבבלי לומד מהקהל?
5. מסקנת הגמרא היא שפטור חירש ואילם קשורה ליכולת ההוראה שלהם ולא ליכולת הלימוד. כיצד עמדה זו משליכה על הבנת מצוות הראיה ומשמעות הפגישה עם האל?

חלק שני של הסוגיה – דרשות רבי תנחום, שאלות מנחות:

1. ר' תנחום פוטר מהראיה חרש באוזן אחת וחיגר ברגל אחת. האם עורך הסוגיה מקבל פטורים אלו או מתנגד אליהם? השווה שוב ליחס העורכים לעיוור בעין אחת בדף ב' ע"א.
2. שימו לב באופן מפורט לדרשותיו של ר' תנחום ולדיונים של הגמרא בעקבותיהם. במה הם שונים מהדרשות שהובאו עד כה? האם הם מתייחסים לנכות כבעיה טכנית בקיום מצוות הראייה? האם הנכות היא פגם בתודעה, בתפקוד, או פגם בגוף עצמו?
3. איזה אור שופכת דרשתו של רבא על הפסוק "מה יפו פעמיך בנעלים..." על פטורים אלו?
4. להרחבה - עיינו בתוספות דיבור המתחיל "חרש באזנו אחת". מה ההבדל בין האופן בו הבבלי לומד את פטור חירש באוזן אחת לבין האופן בו הירושלמי מבין את אפשרות פטור זה?